

APPELL

Nr. 1/2020

Utgitt av: Norsk Folkehjelp • www.folkehjelp.no

Digital undertrykking i Palestina

Side 8

Unge mineryddere i Libanon

Side 20

Akutthjelpere: Livreddende samarbeid

Side 26

Demokrati på spill

Side 4-7

FOLK FORANDRER VERDEN
STØTT 1.MAI-
AKSJONEN

APPELL

Tidligere Melding, Helsa, Helse Miljø
Trivsel, Norsk Folkehjelp og Magasinet
Norsk Folkehjelp

Utgiver: Norsk Folkehjelp

Nr. 1, 2020. Årgang 80

Postadresse:

Postboks 8844 Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:

Norsk Folkehjelp
Stortorvet 10, Oslo

Telefon: 22 03 77 00

Internett: www.folkehjelp.no

Redaktør: Torunn Aaslund

E-post: taa@npaid.org

Medarbeidere dette nummer:

Sissel Fantoft, Ellen Jarli, Guro Thobru,
Kirsti Knudsen, Therese Nordhus Lien,
Heidi Mogstad, Marit Hernæs, Henrik
Stabell, Emile Ollivier, Mona Wærnes,
Bjørn Lønnum Andreassen, Magnus
Helgerud.

Grafisk utforming: LO Media

Trykk: Ålgård Offset AS, Ålgård

Opplag: 30 622

ISSN 0804-7758

Annonsekontakt:

Arild Halsne, tlf.: 915 90 578

E-post: arild@hrme.no

Redaksjon avsluttet: 21. februar

Signerte artikler gir ikke nødvendigvis
uttrykk for Norsk Folkehjelps syn.

Ønsker du å bli medlem? Kontakt oss
på telefon 22 03 77 00, eller besøk
oss på www.folkehjelp.no

Norsk Folkehjelp

Fagpressen
Opplagskontrollert

LEDER

Digital undertrykking

Ofta får vi i Norsk Folkehjelp besøk fra partnerorganisasjoner som beskriver hvordan deres engasjement for folks rettigheter blir møtt av fiendtlig og voldelig motstand fra egne myndigheter eller maktgrupper som frykter at privilegiene deres er truet. Mange av aktivistene fra våre partnerorganisasjoner lever med vedvarende drapstrusler.

Det siste året har vi hatt besøk av sivilsamfunnsorganisasjoner fra land som Kambodsja, Sør-Afrika, Honduras og Guatemala, Syria og Palestina. Alle forteller varianter av den samme historien: Trusler, arrestasjoner, eksil. Innskjerping av lovverk og rett til organisering. Myndigheter som erfarer at bruk av terror-retorikk mot sivilsamfunnet, og innskrenking og overvåkning av sosiale medier, er svært effektive tiltak.

Nylig hadde vi besøk fra organisasjonen 7amleh fra Palestina. Der overvåker både israelske myndigheter og Hamas den palestinske befolkningen på nett, og skrenker inn folks muligheter til å ytre seg via digitale kanaler. 7amleh kunne også vise oss hvordan store internasjonale teknologiselskaper som Facebook og Google løper makthavernes ærender og sørger for at det er deres versjon av virkeligheten som gjenspeiles på disse plattformene.

7amleh forteller at 85 prosent av israelske forespørsler om å fjerne innlegg blir godkjent, og at algoritmene diskriminerer innlegg fra palestinerne side. I Googles kart er palestinske landsbyer gjemt langt nede i lagene, og vi må zoome langt inn før de kommer opp, mens ulovlige israelske bosettinger ligger i det øverste laget. Ikke minst kommer teknologiselskapets slagside tydelig fram når Jerusalem står merket av som Israels hovedstad.

Israel har full kontroll over den digitale trafikken i Palestina, noe som gjør det dyrt, tregt og til en sikkerhetsmessig utfordring for palestinerne å ytre seg i digitale kanaler. På dette området er Israel et «foregangsland», og stadig nye stater vi ikke liker å sammenligne oss med kommer til Israel for å lære effektive metoder for å stilne sivilsamfunnet. I følge 7amleh blir de okkuperte palestinske områdene en test-arena for digitale undertrykkingsverktøy.

Det er dette 1. mai-aksjonen ønsker å rette søkelyset mot. Kampanjen har fått tittelen *Demokrati på spill – organisasjonsretten i fare*. Flere av artiklene i denne utgaven av Appell presenterer modige organisasjonsfolk som fortsetter å arbeide for et bedre og mer rettferdig samfunn. De trenger vår støtte.

Torunn Aaslund
Torunn Aaslund
Redaktør

INNHold

FØLG NORSK FOLKEHJELP

ECUADOR: Paramoen er livsviktig for tilgangen til rent vann for urfolket som bor her.
FOTO: THERESE NORDHUS LIEN

AKTUELT

- 04** Ecuador: Mobilisering mot ulikhet
- 07** Vannvokterne i paramoen
- 08** Digital undertrykking av palestinerne
- 10** Honduras: I hjertet av motstandskampen
- 14** Kritisk for strandede flyktninger
- 18** Kvinnekamp i Sør-Sudan
- 20** Unge mineryddere i Libanon
- 22** Samfunnspolitisk utvalg i gang

UNGDOM

- 25** Karrieredagen i Trondheim

AKTUELT

- 26** Akkutthjelpere: Livreddende samarbeid

HISTORIE

- 30** Norsk Folkehjelp trekkhundklubb

FASTE ANNONSER

- 33** Støtteannonser
- 34** Støtteannonser fra lokale klubber og foreninger
- 35** Hovedsamarbeidspartnere og regionskontorer

FORSIDEBILDE:

Leonidas Iza Salazar, er leder for urfolksorganisasjonen Movimiento Indígena y Campesino de Cotopaxi (MICC). Sammen med andre urfolksledere stod han i sentrum for massemobiliseringen for å protestere mot myndighetenes strukturtilpasningstiltak i Ecuador. FOTO: THERESE NORDHUS LIEN

Massemobilisering mot ulikhet

Rettferdig fordeling, ressurskontroll og arbeiderrettigheter. Presidenten for urfolksorganisasjonen MICC, Leonidas Iza Salazar, nøler ikke når han forteller hva de viktigste kampsakene i 2020 er.

THERESE NORDHUS LIEN (tekst og foto)

Som en del av gjeldsavtalen med Det internasjonale pengefondet (IMF) fjernet Ecuadors regjering i oktober 2019 subsidiene på drivstoff, noe som rammet de fattigste hardest. Drivstoffprisene var dråpen som fikk begeret til å renne over, og urfolksbevegelsen stod i spissen for de massive protestene som fulgte. Folk hadde sett seg lei på den økende ulikheten, korrupsjonen og at stadig mer av landets ressurser ble overlatt til multinasjonale selskaper.

President Lenin Moreno erklærte unntakstilstand, og det ble innført portforbud. Det har ikke skjedd siden Ecuador var under militærdiktatur på 70-tallet. Etter ti dager med markeringer, veiblokkeringer og forhandlinger med president Moreno, vant demonstrantene fram med noen av de viktigste kravene sine og fikk tilbake subsidiene på drivstoff. Men dette var bare en delseier, og det ble uansett en høy pris å betale. Flere mistet livet, mange ble alvorlig skadet, og hundrevis ble arrestert.

EN LITEN ELITE SKUMMER FLØTEN. At slike markeringer får voldelig utfall har – i motsetning til i mange av nabolandene – hørt til sjeldenhetene i Ecuador. MICC-leder Salazar stod i sentrum for massemobiliseringene sammen med andre urfolksledere og tusenvis av demonstranter. Han forteller om intense dager og kamper som på langt nær er over.

– De sosiale ulikhetene er ikke borte fordi vi vant kampen mot å fjerne drivstoffsubsidier. Urfolks og bønders rettigheter er truet fra mange kanter. Både staten og internasjonale selskaper legger press på naturres-

STRATEGIMØTE: Det var stort engasjement, og mange som ville ta ordet på dette strategimøtet som ble avholdt i MICCs hovedkvarter.

sursene våre, og vi er i konstante forhandlinger for å beholde kontrollen over våre territorier. Vi som urfolk går i bresjen for å ta vare på naturen og forhindre ytterligere utbygging og utnyttning. Dette fører til at mange beskylder oss for å være imot utvikling, men det stemmer ikke. Vi ønsker bare ikke at utviklingen skal skje på bekostning av landrettigheter og miljø, og det er heller ikke rettferdig at kun en liten elite skal få nyte godt av det økonomiske overskuddet en slik utvikling ofte innebærer, sier han.

«Vi» er urfolksbevegelsen generelt, men også MICC spesielt. Organisasjonen Movimiento Indígena y Campesino de Cotopaxi (MICC), som Leonidas Iza Salazar er president for, har over 35 000 urfolk og småbønder som medlemmer. Området de holder til i ligger sør for

► **RETTFERDIGHET:** På veggmaleriet i MICCs hovedkvarter står det: «Hvis det ikke finnes rettferdighet for folket, blir det ikke fred for regjeringen»

Ecuadors hovedstad Quito, høyt oppe i Andesfjellene. Her ble MICC opprettet i 1986, og har siden kjempet for urfolks rettigheter på mange områder. Salazar ble valgt som MICCs president høsten 2016, og har siden det jobbet utrettelig med å løfte organisasjonens kampsaker. Han leder skoleringsseminarer, er med på demonstrasjoner, utvikler politikk og deltar i nasjonale forhandlinger – rollen som president innebærer mange ulike oppgaver.

– Jeg er stolt av å lede MICC, men mest av alt er jeg stolt av medlemmene våre, forklarer han. – Det er de som kjemper hver dag.

¡ Si no hay
Justicia
para el pueblo,
no habrá paz
para el
Gobierno!

Kampen for rett og tilgang til vann og jord har vært viktigst, sammen med retten til å få lære og bruke eget språk i skolen.

ORGANISERING MOT URETT. Det er ikke imidlertid ikke bare ressurskontroll og fordeling som er et problem i Ecuador. Med president Lenin Morenos dreining tilbake til en nyliberalistisk politikk, har arbeidsfolks situasjon blitt forverret. Arbeiderrettigheter som finnes på papiret er gjerne fraværende i folks hverdag, til tross for kravene fra både fagbevegelsen og urfolks- og bondeorganisasjonene. Konservativ politikk pakkes inn i løfter om et åpnere arbeidsmarked. Virkeligheten for de fleste arbeidere er inntektstap og reduserte rettigheter.

Som i Norge er det mange som flytter fra bygda og inn til byene. Den største grunnen er tilgangen på arbeid, og mange blir grovt utnyttet. MICC takler utfordringene ved å bygge fagforeninger som er koblet sammen med urfolksbevegelsen. I møte med gigantiske gruveselskaper, vannkraftverk og råvareeksportører er det nødvendig å ha en sterk bevegelse i ryggen, enten det dreier seg om gruvarbeidere som ikke får ordentlig betalt eller små blomsterprodusenter som blir tvunget til å selge produktene sine til større eksportører og dermed sitter igjen med mindre av fortjenesten selv. I tillegg prøver MICC å støtte dem som jobber i den store uformelle sektoren, som for eksempel gateselgere. Det er en stor utfordring, men en de mener det er mulig å løse.

– Det er essensielt at vi jobber med organisering også i denne sektoren, forteller Salazar ivrig. – Det er de fattigste i samfunnet vårt som lider mest når arbeiderrettighetene ikke er på plass og utnyttelse av mennesker skjer uten konsekvenser. Den eneste måten å bedre omstendighetene på er at vi står samlet når vi fremmer våre krav.

SVARTMALING OG BESTIKKELSER. Det er tydelig at både staten og de store selskapene ser på urfolks- og småbondebevegelsenes engasjement som et problem. De blir forsøkt svartmalt, brutt ned, minimert og kjøpt. Ledere på lokalt, regionalt og nasjonalt plan undergraves med rykter om korrupsjon og opportuniste, og myndighetene bruker rettsapparatet mot dem for å stanse deres arbeid for sosial rettferdighet.

MICC-presidenten forteller at det pr. i dag

PRESIDENT: Leonidas Iza Salazar, har ledet organisasjonen Movimiento Indígena y Campesino de Cotopaxi (MICC) siden 2016. De 35 000 medlemmene er urfolk og småbønder som kjemper sine rettigheter og tilgang til vann og jord.

er 673 åpne saker mot urfolk bare i Cotopaxi-området. Enkelte står overfor anklager som kan gi dem opp til 17 år i fengsel. Han har selv hatt 12 saker mot seg. Ni av dem er vunnet, tre er ennå ikke løst.

I mange latinamerikanske land er det en gryende opprørsstemning i befolkningen. Folket har sett seg leie på urettferdig fordeling og elitens velstandsøkning på bekostning av dem som har minst. Massemobiliseringen i Ecuador representerer i så måte et lys i

tunellen, et tegn på at folk ikke er passive, men utålmodige etter å se endring. Leonidas Iza Salazar forklarer:

– Vår massemobilisering i oktober skremte myndighetene, og nå forsøker de å skremme oss tilbake. Vi viste tydelig at vi ikke lar oss undertrykke, og at vi har muskler til å protestere. Vi kan organisering, og vi vil fortsette å kjempe for rettighetene våre når det gjelder land, ressurser og rettferdige arbeidskår, sier han bestemt.

PARAMOEN: Augustino Cachipiendo peker ut over det frodige landskapet og forklarer hvor viktig den sårbare paramoen er for tilgangen på rent vann.

Vannvokterne

I Ecuador reiser vulkanen Cayambe seg 5790 meter over havet, og den snødekte toppen kan ses på miles avstand når været tillater det. Fjellsidene er grønne og frodige med gress og blomstrende planter. Dette er paramoen, et neotropisk økosystem som er livsviktig for tilgangen på rent vann.

THERESE NORDHUS LIEN [tekst og foto]

Kayambefolket har bodd under vulkanen i tusener av år, og har levd av og med jorda og vannet. Kampen mot invasjon i området ble først ført mot inkaene, og deretter mot spanske kolonister. Nå kjemper kayambefolket mot utnyttning og ødeleggelse av de viktige naturressursene her.

Organisasjonen Confederacion del Pueblo Kayambi (CPK) er helt sentral i denne kampen. President Augustino Cachipiendo forteller om utfordringene de står overfor:

– Vi merker presset fra mange kanter. Myndighetene vil inn for å lete etter gull og kobber, vannselskapene vil legge elvene i rør, og befolkningen her ønsker å utvide markene og områdene de har buskap på. Alt dette truer paramoen, som fungerer som et konserveringsystem for vann.

I den næringsrike jorda filtreres vannet, som i hovedsak kommer fra isbreene oppe på vulkanen. Hele 30 prosent av vannforsyningen til hovedstaden Quito kommer herfra, og i tillegg er både befolkningen, jordbruket og industrien i dalene nedenfor fjellet avhengig av det samme vannet.

– Noen av områdene her er beskyttet som en del av Cayambe nasjonalpark, og av jordbruksgrensa som hindrer dyrking og beiting over et visst antall høydemeter. Vi mener imidlertid at det ikke er nok, og ønsker å både frede mer mark og senke jordbruksgrensa. Paramoen er sårbar, og selv områder som i dag er fredet er i fare når det blir snakk om å utrede for gruvevirksomhet eller vannkraft.

STOR FRIVILLIG INNSATS. CPK jobber med over 50 lokalsamfunn på den ene siden av vulkanen, som alle har sin egen vannkomité.

– De fleste er enig i at det er viktig å ta vare på paramoen og å passe på vannet, men på grunn av økonomiske utfordringer er folk villig til å slippe dyra sine inn på områder som egentlig er fredet, forteller Augustino Cachipiendo.

– Vi jobber med å informere vannkomiteene om viktigheten av beskyttelse, og om følgene av klimaforandringene. I tillegg legges det ned en utrolig frivillig innsats fra vannvokterne våre.

Sentralt i arbeidet med å beskytte det rene vannet er frivillige vannvoktere som patruljerer i områdene for å se til at ingen trenger seg inn på fredet jord, og for å føre oppsyn med kanalene og irrigasjonssystemene som slynger seg gjennom landskapet.

– Stort sett blir jobben vi gjør satt pris på av menneskene som bor her, sier Manuel, som har vært frivillig vannvokter i flere år. – Vi sørger for rent vann, og er med på å holde selvforsyningsgraden av mat høy. Spesielt er folk glad for at vi holder oppsyn med kanalene. På den måten kan vi oppdage begynnende skader tidlig, og så går vi sammen med lokalsamfunnene og arrangerer dugnad for å utføre reparasjoner. Dette setter alle pris på.

Selv om det legges ned mye frivillig innsats, kan ikke alt arbeidet gjøres uten kostnader. En annen sak CPK derfor jobber med, er å få på plass et vannfond som blant annet kan dekke utgifter til vedlikehold av kanalene. Her er ønsket at både myndigheter og private selskaper skal inn med midler; de er tross alt avhengig av jobben som gjøres av lokalsamfunnene og vannvokterne lenger opp i fjellsiden.

– Vi må passe på at vannet fortsetter å være et kollektivt gode, og at paramoen ikke blir rørt. Pachamama, moder jord, vet best hvordan hun skal ta vare på seg selv, så lenge vi lar henne være i fred, avslutter presidenten i CPK.

LIVSVIKTIG VANN: Kanalene er viktige for å føre vann til lokalsamfunnene i området. Bygging og vedlikehold gjennomføres på dugnad.

Digitale rettigheter under press

Friheten til å uttrykke seg fritt på nettet innskrenkes over hele verden. For mennesker som lever i okkuperte områder, som palestinerne, er et fritt, raskt og trygt internett nesten utopi. Men grupper med aktivister jobber for å øke tryggheten.

GURO THOBRU [tekst og foto]

Digitale rettigheter er en forlengelse av menneskerettighetene. FN har slått fast at de samme rettighetene som folk har *offline*, i den fysiske verdenen, også må beskyttes *online*. Retten til menings- og ytringsfrihet er nedfelt i artikkel 19 i Menneskerettighetserklæringen, og inkluderer friheten til å hevde sine meninger uten innblanding og til å søke, motta og formidle informasjon og ideer gjennom alle medier – uavhengig av grenser. Denne og flere rettigheter brytes og motarbeides av både regjeringer og teknologiskaper.

STRAMMER INN HANDLINGSROMMET PÅ NETT. – I antiterrorrens navn bruker regjeringer alle midler for å overvåke befolkningen. Storebror ser deg også her i Norge. Alle bør være mer bekymret for sine digitale rettigheter, og i hvilken retning det går, sier Nadim Nashif.

Han er en sosial entreprenør, forkjemper for digitale rettigheter og medgrunnlegger av 7amleh – The Arab Center for the Advancement of Social Media. Sammen med Mona Shtaya, kommunikasjon- og kampanjespesialist i Midtøsten og med i rådgivergruppen for 7amleh, er han på besøk hos Norsk Folkehjelp for å fortelle om arbeidet med å opplyse om og styrke palestinerne digitale rettigheter.

– Det har blitt vanskeligere å beskytte de digitale rettighetene til sivilbefolkningen, sier Nashif. – Internettet var tidligere fritt; det var ikke så mange regler og reguleringer. Nå

7AMLEH: Grunnlegger av The Arab Center for the Advancement of Social Media, Nadim Nashif, har besøkt Norge sammen med kampanjespesialist Mona Shtaya for å advare om hvordan det digitale rommet blir innskrenket for aktivister og vanlige folk i Palestina.

foregår det mer og mer kontroll for å stramme inn handlingsrommet og innskrenke ytringsfriheten. Alle vil ha kontroll over hva som kommer ut på nettet, spesielt i vår region.

7amleh, uttalt *Hamleh*, startet opp i 2014 etter den arabiske våren. Grunnleggerne så hvordan sosiale medier kunne brukes for å få til sosiale og politiske endringer i regionen, og de ble inspirert av organisasjonene som på den tiden fremmet budskapet sitt online.

VARIERTE TAKTIKKER. Å jobbe med aktivisme på nett er ikke enkelt i Palestina. På

Vestbredden, i Gaza og i Jerusalem har Israel det digitale overtaket. Telekommunikasjonssektoren har vært under deres kontroll siden 1967.

– All kommunikasjon passerer gjennom Israel. Det er dyrt, trekt og ikke minst en sikkerhetsutfordring. Den israelske staten prøver hardt å kontrollere palestinske sosiale medier. De presser teknologiskapene til å fjerne innhold som de anser som en trussel mot den israelske staten. Hva som er en trussel, tolkes veldig vidt, sier Nashif.

Aktivister blir kriminalisert når de ytrer seg

TEKNOLOGISELSKAPENE DISKRIMINERER: I møte med seniorforsker ved PRIO, Jørgen Jensehaugen, forteller 7amleh hvordan selskaper som Google og Facebook favoriserer den israelske versjonen av historien.

mot okkupasjonen, og palestinske myndigheter prøver å få gjennom lover for å kunne kontrollere nettet. Nashif forteller videre om svertetekampanjer, forsøk på digitale angrep på palestinske ikke-statlige organisasjoner, og forsøk på å demonisere dem.

– Det er noen instanser som overvåker og prøver å spre rykter om at de palestinske organisasjonene er antisemittiske terrorister, de vanlige argumentene som de også bruker overfor vestlige medier, sier han.

– I Gaza, som kontrolleres av Hamas, er det også mye kontroll. I mange tilfeller favoriserer teknologiselskapene den sterke siden, altså den israelske regjeringen, heller enn å ivareta menneskerettigheter eller internasjonale lover.

TEK-SELSKAPER MED MAKT. Mona Shtaya nevner Google som ett eksempel på selskaper som vedlikeholder store skjevheter for befolkningen i området.

– Går du inn på Google Maps, ser du de ulovlige bosettingene i det første laget av kartet. For å få se de palestinske bosettingene som ikke er anerkjent av israelsk side, må du zoome inn mange ganger. De er gjemt

under mange lag i det digitale kartet, sier hun. – Og fordi Google Maps ikke viser sjekkpunktene hvor det er utrygt å bevege seg for palestinerne, setter det livet deres i fare.

– Det er en policy fra selskapets side, ikke tilfeldig, det er en beslutning som er tatt, skyter Nadim Nashif inn. – Et kart forteller en historie om et sted. Søker du opp Jerusalem på Google-kartet, heter byen The Capital of Israel, og det nevnes ikke med et ord at det et omstridt område, delt mellom øst og vest. Altså er det en komplett gjengivelse av den israelske versjonen av historien.

– Facebook står også på de sterkes side og vil selvfølgelig tjene penger, med den følge at vi opplever diskriminerende algoritmer som hindrer objektive og nøytrale resultater, sier han, og nevner deres policy for moderering av innhold som ett eksempel.

– 85 prosent av israelske forespørsler om å fjerne innhold blir godkjent av Facebook. Jo flere likes og delinger et innlegg får, desto høyere kommer det opp i feeden. Jo flere rapporteringer en post får, desto større sannsynlighet er det for at den blir fjernet, uavhengig om innholdet er ansett som farlig eller ikke.

ØKT BEVISSTHET. For å beskytte sivilbefolkningen mot digitale angrep lærer 7amleh opp aktivister og unge i nettbruk.

– Vi har et stort program om digital sikkerhet, sier Mona Shtaya, – og har lært opp mer enn 2000 tenåringer i digitale sikkerhetsutfordringer, slik at de kan beskytte seg selv uten å bli angrepet eller hacket.

– Vi viser dem hvordan de skal kryptere, anonymisere hvilken server de er knyttet til, hvorfor det er viktig å vite hva som skjer med din smarttelefon, hvilken applikasjon du laster ned og hvilke tillatelser du gir fra deg, sier Nashif.

Sosiale medier muliggjør at folk kan snakke med hverandre. Men all overvåkingen er et stort problem.

– Vi jobber med å øke de unges bevissthet. Vi oppmuntre dem til å praktisere ytringsfrihet uten å ty til selvsensur. Vi vil utruste sivilsamfunnet og aktivistene med verktøy slik at de kan gjøre jobben sin på en bedre måte og heve stemmen sin i samfunnet. Vi prøver å presse teknologiselskapene for å påvirke deres politikk. Dette er ikke noe som skjer på én dag, men tidshorisonten vår er lang, avslutter Nadim Nashif.

Vallecito – i hjertet av

Den svarte urbefolkningen i Honduras, også kalt garífunaer, har i generasjoner blitt forsøkt presset bort av rike investorer og narkobaroner. Nå har de tatt jorda si i Vallecito tilbake og bygger sakte, men sikkert opp lokalsamfunnet igjen.

MONA WÆRNES [tekst]

Etter et par timer på humpete veier fra byen Tocoa, med fire militære kontrollposter og gjennom en enorm skog av palmer til masseproduksjon av palmeolje, åpner landskapet seg. Vi er i Vallecito – garífunaenes rike.

Garífuna-folket er etterkommere etter afrikanere som rømte fra et skipbruddent slaveskip til øya St. Vicente i Karibia før de kom seg videre til Honduras for over 200 år

siden. De holder til langs Atlanterhavskysten og har status som urfolk med egne territorier. Til tross for dette blir de forsøkt drevet bort av storkapitalen og organisert kriminalitet som ønsker å tilrane seg deres land og ressurser.

TILBAKE TIL EGEN JORD. En vegg av varme møter oss når vi går ut av bilen. Bort til oss kommer en kvinne som alle kaller «Patrona» – sjefen. Hun geleider oss bort til en gruppe kvinnelige ledere som deltar på et seminar om kjønn og likestilling, lokal produksjon, levesett og barneoppdragelse. Vi er på besøk hos Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon Ofraneh [Organización Fraternal Negra Hondureña], som kjemper for garífunaenes rettigheter som urfolk, og for retten til å forvalte ressursene som de har krav på. Det er nettopp dette de gjør i Vallecito.

Etter en krise for noen tiår siden måtte garífuna-kooperativene dra derfra på grunn av sikkerhetsmessige og økonomiske årsaker. Store deler av området ble beslaglagt av landets største jordeier – Facussé-familien – som fjernet skogen og den naturlige vegetasjonen for å dyrke palmeolje i store kvanta. I tillegg tok narkokartellene seg til rette.

KOKOSOLJE: Kokosnøttene ligger og venter på å spire. Disse skal bli nye kokospalmer som skal brukes i kokosproduksjonen.

PATRONA: Miriam Miranda leder organisasjonen Ofraneh. Hun går følges hun av tre militære livvakter.

motstandskampen

hs som er en av Norsk Folkehjelps partnerorganisasjoner i Honduras. Mirandas engasjement har ført til at hun har mottatt mange trusler og overalt hvor

DYRKER KOKOSPALMER: Norsk Folkehjelp bidrar til at garífunaene kan bygge opp en lokal kokosproduksjon, som en del av det å ta tilbake eget territorium og egen kulturelle identitet. Av kokospalmene skal de lage kokosolje, men også andre mat- og bruksvarer.

I 2012 begynte garífunaene gjennom Ofraneh å ta tilbake til sitt opprinnelige land i Vallecito. Flere garífuna-familier har flyttet hit i løpet av de siste årene. De har begynt å dyrke jorda igjen, og bygger nå opp lokalsamfunnet på nytt. De har plantet kokospalmer og produserer kokosolje for å gjenvinne garidunaenes matsuverentiet og for å selge til andre garífuna-landsbyer i Honduras og Guatemala. I tillegg har de så langt bygget en liten barneskole, et stort felleskjøkken og et grendehus, der kvinnene nå avholder seminaret sitt, ledet av la Patrona.

FØLGESAVLIVVAKTER. Ofranehs leder, Miriam Miranda, bor i et trehus som står på stokker over den våte sumpen. Utenfor sitter tre militære livvakter som følger henne overalt. Hun har mottatt så mange trusler at hun ikke lenger kan telle dem. Over en kopp kaffe på verandaen forteller hun om kampen for å ta jorda og levestedt tilbake.

– Det å bygge opp et samfunn igjen innebærer mer enn å sette opp noen hus og plante

kokospalmer. Vi må også jobbe med bevisstgjøring om hva det vil si å være garífuna. Nå konsentrerer vi oss i stor grad om ren og naturlig mat. Vi har mistet mye av vår matkultur og kunnskap om hva som er bra for

kroppen og bra for jorda. Unge mennesker kjøper ferdigprodusert mat, og det er mye sukker, konserveringsmidler, sprøytstoffer og annet som ikke er bra i den. Vi ønsker at unge skal lære seg å dyrke mat og få et variert kosthold basert på egenproduserte råvarer, sier Miranda, og fortsetter:

– Skal folket vårt oppleve uavhengighet og selvstyre, må vi produsere vår egen mat. Det dreier seg om å finne tilbake til vår kontakt med jorda, våre lokalsamfunn og vårt land.

FAKTA

- Norsk Folkehjelp støtter garífunaene i deres kamp for rettigheter og et bærekraftig samfunn, og mot å bli utsatt for forfølgelse og menneskerettighetsbrudd.
- Norsk Folkehjelp bidrar til oppbygging av lokal kokosoljeproduksjon og å gjenoppbygge samfunnet.
- Videre støtter Norsk Folkehjelp arbeidet med å forsvare bygde-territoriet og kulturelle rettigheter, og styrke intern styring og beslutningsprosesser i garífuna-samfunnene.

TRUES AV NARKOKARTELLER. Langs kysten der garífunaene bor slipper småfly fra Sør-Amerika stadig ned pakker med narkotika som flyter på havet til narkokartellene kommer og plukker det opp. Innimellom «forsviner» pakkene i bølgene, og da er det noen som har forsynt seg. Narkotikatrafikk er en av de største truslene mot befolkningen i Vallecito.

– Den 11. november i fjor kom plutselig 200 menn kjørende på motorsykler gjennom palmeskogen og helt ut til oss her ved stranda fordi de hadde hørt at et småfly med narko-

SJIKANERES AV PLANTASJEEIEREN: Ofraneh vil reparere veien ut til Vallecito slik at folk slipper å måtte snike seg gjennom denne palmeoljeplantasjen, men får en egen vei de kan frakte varer ut på.

FELLES LUNSJ: Denne kvinnen bor i en annen landsby, men kommer med jevne mellomrom til Vallecito for å ta bidra på felleskjøkkenet der de lager felles lunsj til hele landsbyen og møtedeltakerne.

tika hadde krasjlandet. De var væpnet til tenene og ville vite hvor stoffet hadde blitt av. Situasjonen var svært spent og vi var redde, men vi klarte til slutt å overbevise dem om at det ikke hadde styrtet noe fly, forteller Miriam Miranda.

– Vi trues av narkokartellene som ønsker full kontroll over kyststripa vår for å få i land varene sine. Og vi trues av storkapitalen som vil ha jorda for å utvide plantasjonene. Men en slik monokultur utarmer jorda, bruker opp vannet fra elvene og truer mangfoldet av dyr,

insekter og planter. Både narkobaronene og plantasjeerne vil bare ha mer og mer, og tjene enda mer penger. Det er ikke bærekraftig.

DRØMMEN OM EGET UNIVERSITET. Ofraneh-lederen er stolt over det de nå får til i Vallecito, som har blitt et levende sentrum for garífuna-folket.

– På dette lille stedet samlet vi for noen uker siden 1000 personer fra seks fylker til en samling om kvinner og kamp for sine rettigheter. Her la vi planer for kampanjer vi skal

ha framover, for eksempel solidaritetskampanjen mot femicide [kvinnedrap] på Valentinsdagen 14. februar. Vi skal også samles til 8. mars-tog i hovedstaden Tegucigalpa. Dette er viktig for oss. Bare i løpet av ett døgn, fra 31. desember til 1. januar i år, ble seks kvinner drept i Honduras. På ett døgn! Hver måned drepes i gjennomsnitt 60 kvinner.

Garífuna-folket har store planer videre, blant annet om å opprette et urfolksuniversitet i Vallecito.

– Vi drømmer om et sted der folk får praktisk opplæring, ikke et profesjonelt akademisk universitet i en bygning, men vi ønsker å ha studenter og en timeplan. Vi vil for eksempel ha kurs for lærere slik at de kan undervise på både spansk og garífuna. Vi trenger et universitet som svarer på våre behov og gjen-speiler virkeligheten i lokalsamfunnet. For eksempel kan kvinner fra ulike lokalsamfunn komme hit og lære bort i praksis hvordan de dyrker jorda og hvordan kokosolje tilberedes. Kanskje vi kan lage kurs for 40 ungdommer fra garífuna-samfunn, forteller Miriam Miranda, og fortsetter:

– Som garífunaer har vi et kollektivt politisk mål, i motsetning til andre småbønder som tar tilbake jorda, og så deler den ut til de enkelte småbøndene individuelt, og dermed tar det kollektive prosjektet slutt. For oss er det ikke slik. Vi fortsetter prosjektet i felleskap.

Ofraneh har satt seg langsiktige mål for arbeidet med å forsvare garífunaenes territorium, deres kultur og deres politiske rettigheter.

– Vi kjemper for livet og naturressursene slik at våre lokalsamfunn og kommende generasjoner kan fortsette sine liv her på kysten, avslutter Miriam Miranda.

HILSER SAMEFOLKET: Norsk Folkehjelps delegasjon besøkte Garífuna-folket på samefolkets dag. Da de fikk høre det, laget de en plakett for å hilse og gratulere med dagen.

Lesvos har nådd bristepunktet

Til tross for jevnlig løfter om å rydde opp i leirene og overføre de mest sårbare flyktningene til fastlandet, er situasjonen på Lesvos og de andre øyene i Egeerhavet verre enn noen gang.

HEIDI MOGSTAD [tekst]

De første månedene av 2020 har flyktninger og lokale øyboere inntatt gatene for å protestere mot forholdene. Situasjonen på Lesvos har lenge vært eksplosiv, men nå virker det som om både lokalbefolkningen og flyktningene har nådd bristepunktet.

Hva protesterer de mot? Og hvorfor har ikke forholdene for flyktningene på de greske øyene blitt bedre, men tvert imot verre, til tross for skarp og vedvarende kritikk fra FN, hjelpearbeidere og menneskerettighetsorganisasjoner?

Svarene på disse spørsmålene er sammensatte, og kan ikke forstås uten referanse til EUs grensepolitikk og europeiske politikeres manglende vilje til å avlaste Hellas og

andre mottakerland. Kort oppsummert kan vi si at europeiske lands solidaritet med flyktningene og med mottakslandene langs Europas sørlige yttergrenser var kortvarig. Den tyske forbundskansleren Angela Merkels «dette klarer vi»-holdning fikk liten støtte fra hennes europeiske kollegaer, og forsøkene på å få til en rettferdig relokaliseringsavtale mellom EU-landene strandet. I stedet begynte en rekke europeiske land på egen hånd å stenge grensene sine, noe som raskt fikk en dominoeffekt.

PRINSIPPER PÅ SKRAPHAUGEN. Mange europeiske land begynte også å stramme inn asylpolitikken, noe som førte til et *race to the bottom*. Mens land som Norge konkurrerte om å ha de strengeste asylovene (og de minst attraktive mottaksfasilitetene), ble prinsippene om europeisk solidaritet og humanitet kastet på skraphaugen eller reformulert for å rettferdiggjøre en strengere flyktningpolitikk.

At europeiske land stengte grensene sine og strammet inn asylpolitikken, førte ikke til at mennesker på flukt sluttet å komme til Europa. Men det bidro til at stadig færre klarte å forlate Hellas og søke asyl lenger nord. De fleste asylsøkerne som har ankommet de greske øyene etter mars 2016, har ikke engang fått lov til å reise til fastlandet. I

▲ **PROTESTER:** Flyktninger og lokale beboere har inntatt gatene for å protestere mot forholdene på de greske øyene. Situasjonen for flyktningene er kritisk og de mener Europa svikter dem. Foto: Stratis Balaskas/NTB Scanpix

påvente av å få asylsøknaden sin behandlet, har de derfor vært fanget i «limbo» på de greske øyene. Noen har levd flere år i usikkerhet, i overfylte og svært dårlig utrustede leirer. For dem av oss som har fulgt noen av flyktningene i lengre tid, har det vært vondt å se hvordan deres mentale og fysiske helse har forfalt, parallelt med at håpet om en trygg og bedre framtid har forvitret.

EN VILLET POLITIKK. I fravær av gode politiske løsninger har situasjonen på Lesvos, Chios og Samos blitt stadig mer anspent. Det siste halvåret har vært spesielt dramatisk, med mangel på telt og soveposer, overbelastede klinikker, og utbrudd av branner

MORIA: Flyktningleiren på Lesvos skulle huse 3000 mennesker, men nå bor det nærmere 20 000 flyktninger der. Foto: Heidi Mogstad

og opptøyer. Dette er delvis en konsekvens av økte ankomsttall. Bare i høst har 56 000 asylsøkere kommet fra Tyrkia til de greske øyene, noe som har sprengt mottakskapasiteten i de allerede overfylte leirene. Men de stadig mer prekære forholdene er også et resultat av villet politikk. For å være mer konkret: Mottakskapasiteten er sprengt delvis på grunn av et overbelastet asylsystem, men også fordi greske myndigheter har nektet å overføre flere flyktninger til fastlandet og å bygge større og mer permanente bosettinger.

Akkurat som i Norge og EU, virker det som myndighetene i Hellas er mye mer opptatt av å avskrekke flyktninger fra å ta seg til Europa enn å gi dem den hjelpen og beskyttelsen de trenger. Noen spekulerer også i om greske myndigheter bevisst tillater at situasjonen på de greske øyene stadig blir verre, for å presse EU og andre europeiske land til å avlaste Hellas og inngå samarbeid om en mer rettferdig ansvarsfordeling. Før jul anklaget statsminister Mitsotakis EU for å behandle Hellas som en «parkeringsplass» for flyktninger, og uttalte at han ikke lenger ville godta slik ansvarsfraskrivelse og mangel på europeisk solidaritet.

BABY DØDE AV DEHYDRERING. De menneskelige kostnadene av denne avskrekkingspolitikken er grusomme. Moria-leiren på Lesbos er eksempelvis bygget for å huse rundt 3000 mennesker. Nå er nærmere 20 000 mennesker stuet sammen i uverdige kår både innenfor og utenfor leirens offisielle gjerdet. De «heldigste» flyktningene bor i kalde og fuktige konteinere som de ofte deler med andre. De mindre heldige flyktningene bor i skrøpelige sommertelt eller under presenninger, omgitt av søppel, gjørme og kloakk. Nyankomne flyktninger må ofte sove på bakken.

Flyktningene må også ofte stå timevis i kø for å få mat. Maten som blir delt ut er smakløs og næringsfattig, og ofte råtten og uspiselig. «Vi behandles verre enn dyr», har jeg hørt flere flyktninger fortelle. SVs Karin Andersen var nylig på Lesbos og bekreftet dette. «Jeg ville ikke engang ha gitt maten de får, til grisene mine», sa hun, tydelig sjokkert.

De siste månedene har det også vært flere dødsfall i leiren, blant annet som følge av brann og knivstikking. I november døde en ni ►

KRITISK: Forholdene i flyktningleirene er preget av mangel på livsnødvendige fasiliteter som telt og soveposer. Flyktningene er utsatt for kulde og fukt og svært dårlig mat. Det har vært flere branner der folk har omkommet og helseforholdene er under enhver kritikk. Foto: Knut Bry

THEY KILLED OUR DREAMS: Europa har sviktet flyktningene som er strandet i Hellas. Forholdene for flyktningene er dramatiske og uverdige.

måneder gammel baby av dehydrering som følge av diaré. Flyktningene på Chios og Samos er færre i antall, men lever under like kritikkverdige forhold.

NYLOVTRUER RETTSSIKKERHETEN. Den nye konservative regjeringen i Hellas har også strammet inn på flyktningenes rettigheter; for eksempel vil flyktninger med kroniske sykdommer ikke lenger ha rett på hjelp fra det offentlige helsevesenet. Retten til asyl er også blitt ytterligere innstrammet. 1. januar trådte en ny asyllov i kraft, som innebærer hastebehandling av asylsaker. Rettighetsorganisasjoner har advart mot at den nye loven truer flyktnings rettssikkerhet ettersom den blant annet innskrenker retten til å anke eventuelle avslag.

Allerede i høst hørte vi imidlertid om slike rettighetsbrudd. For eksempel ble flere asylsøknader avslått på bakgrunn av at asylsystemet på Lesbos ikke klarte å finne en tolk som kunne oversette fra portugisisk. Fra flyktningenes perspektiv oppleves den nye loven også som urettferdig og vilkårlig fordi den fastslår at asylsystemet skal behandle de sist ankomne først.

VIL BYGGE MUR I SJØEN. I tillegg til lovendringene som allerede er satt i verk, har den greske regjeringen lagt fram flere kontroversielle forslag. Høsten 2019 annonserte myndighetene blant annet at de vil stenge Moria og andre overfylte leirer på de greske øyene, og erstatte dem med lukkede interneringsleirer der flyktningene skal holdes inntil søknaden deres er ferdigbehandlet.

Sent i januar offentliggjorde regjeringen planer om å bygge en fysisk mur i sjøen for å hindre båtflyktninger i å ta seg over til Lesbos. Selv om mange avskriver disse forslagene som ren populisme, sier flere kilder at byggingen av interneringsleirene allerede er igangsatt. Typisk for flyktningpolitikken i Hellas er at det er vanskelig å få bekreftet informasjon og at ryktene florerer – også blant beboerne i leirene, som nå lever i enda større frykt og usikkerhet.

STERKE PROTESTER. Det er ikke overraskende at de uverdige og usikre forholdene i leirene, samt den nye asylloven, har ført til protester og demonstrasjoner på flere av øyene. På Lesbos har gresk opprørspoliti flere ganger rykket ut og brukt tåregass mot

demonstrantene, også mot barn og eldre. Men det er ikke bare flyktningene som demonstrerer. 22. januar streiket myndighetene på Lesbos, Chios og Samos i protest mot de nasjonale myndighetenes politikk. Flere tusen samlet seg under paroler som *Vi vil ha øya vår tilbake* og *Ingen flere fengsler*.

Mens lokalbefolkningen er splittet med hensyn til hvor mye sympati og forståelse de viser overfor flyktningene, enes mange om å føle seg sviktet av nasjonale myndigheter og av Europa for øvrig. Det er det ikke vanskelig å forstå. Bortsett fra flyktningene, er det de greske øysamfunnene – som i mange år har vist eksemplarisk gjestfrihet overfor flyktninger som landet på strendene deres – som rammes hardest av den europeiske og den greske flyktningpolitikken. Alle rammes ikke like hardt, men flyktningstrømmen har skapt polarisering og uro, og turistnæringen og flere huseiere har gått på store økonomiske tap. Som en gresk kvinnelig kafeier i landsbyen Moria sa til meg en gang: «Europas byrde bæres ikke av Hellas, men av innbyggerne på Lesbos. Vi stilte opp i 2015 og i mange år før det, men nå er det nok.»

SMS «1.MAI» TIL 2160 (100 KR)
VIPPS VALGFRITT BELØP TIL 10145
BANKKONTO: 5005.14.00000

DEMOKRATI PÅ SPILL

ORGANISASJONSRETTE
I FARE

FOLK FORANDRER VERDEN
STØTT 1.MAI-
AKSJONEN

Norsk Folkehjelp

Sør-Sudans kvinner krever handling

– Vi er lei av talløse workshoper, sier Mary Apayi, – vi trenger tiltak som virker. Og vi må respektere kvinners kapasitet, kvalifikasjoner og erfaringer. Vi vil ikke høre flere ganger at det ikke finnes kvalifiserte kvinner, for det gjør det!

MARIT HERNÆS [tekst]

Sørsudanske Mary Apayi har arbeidet med kvinneverettigheter og kjønnsbasert vold siden 1990, da hun ble sekretær i New Sudan Women Assosiation. Hun var en av de få som oppholdt seg inne i Sør-Sudan under borgerkrigen, men hadde nær kontakt med ledere i andre kvinneorganisasjoner som var basert i Nairobi, som Mama Kezia i South Sudan Women Assosiation.

Før frigjøringen fikk de støtte fra Action Afrika og Norsk Folkehjelp til å åpne et kvinnesenter i Morobo, en liten landsby i Central Equatoria der Norsk Folkehjelp hadde etablert et "Famers training center" under krigen. Norsk Folkehjelp var opptatt av helse og jordbruk, og inkluderte spesielle prosjekter for kvinner i sine programmer, deriblant Kvinner kan-kurs.

METODE SOM GA RESULTATER. Etter hvert ble Mary Apayi kvinnepolitisk rådgiver på høyt nivå i SPLM som idag er regjeringsparti, men som var en geriljabevegelse. Hun jobbet med dr. Anne Itto som var generalsekretær i SPLMs Sør Sudan administrasjon, og som et ledd i dette ble hun sendt til den første globale Kvinner kan-samlingen i Beograd i 2000, og til kvinnesamling i Sør-Afrika 2008.

– Dette var det beste programmet for kvinner jeg har opplevd noen gang, sier hun. Tilbake i Sør-Sudan begynte arbeidet med å få Norsk Folkehjelp til å støtte et større Kvinner kan-program.

– Da Marit Hernæs kom hit, startet vi for alvor. SPLM ville ha opplæring i alle de 12 delstatene i Sør-Sudan, og vi fikk det til i løpet av seks måneder i samarbeid med entusiastiske arbeiderpartikvinner som kom som kursledere.

Fem personer og et medieteam fra SPLM dro ut til hver stat sammen med Norsk Folkehjelps representant og kurslederne fra Arbeiderpartiet.

– Men først måtte vi overbevise de «viktige damene» – det vil si Rebecca Nyandeng Garang, Angelina Teny og ca. 50 andre – som vi holdt et eget kurs for. De satte aller nådigst av en halv dag, men etter to timer insisterte de på å fortsette, og ble skuffa fordi de ikke fikk hele kurset, smiler Mary.

– Kvinner kan-kursene ga resultater! Spesielt fordi de ble holdt lokalt – ikke i hovedstaden Juba. Kvinnene fikk selvtillit til å delta og snakke i fora der avgjørelsene blir tatt.

Etter valget ble mange kvinner valgt inn i viktige posisjoner.

FORTSATTE PÅ EGEN HÅND. Etter at Kvinner Kan-kursene var gjennomført i delstatene

◀ **KVINNEKAMP:** *Kvinner kan-kursene som ble holdt i Sør-Sudan ga resultater. Mange lokale kvinner fikk selvtillit til å delta i beslutningsfora og ble valgt inn i viktige posisjoner.*

VIL AKTIVISERE UNGE KVINNER. Mary Apayi ble sterkt skadet i 2016 ved et angrep på bilen hun satt i på vei fra oppdrag tilbake til Yei, og hennes nære venn og assistent ble drept. Etter dette var hun naturlig nok passiv en stund, men nå er hun igjen på beina takket være kronerulling og hjelp fra venner i Norge som vet hva hun har betydd for kvinner i Sør Sudan. Engasjementet for kvinners situasjon er like sterkt, og et hovedmål nå er å få med seg de unge kvinnene i Sør-Sudan.

– Vi må engasjere unge kvinner, de må få politisk trening! Og de må få informasjon. De kjøper ikke aviser.

Hun har også bestemte meninger om den beste måten å bedre kvinnesituasjonen på.

– Penger må aldri deles ut uten betingelser – det gjør kvinnene late, og oppmuntrer ikke til aktivitet! Arbeidet må skje lokalt, ikke av organisasjoner som stort sett oppholder seg i Juba. Kvinner kan-programmet når ut på landsbygda, og det beste som kan skje er at det startes opp på nytt, oppfordrer Mary Apayi.

stoppet programmet opp på grunn av manglende finansiering. Mary fortsatte arbeidet gjennom «sin» organisasjon Raise Women Hope i delstaten Central Equatoria, med støtte fra Norsk Folkehjelp.

Nå har hun blitt oppnevnt i kvinnegruppe i SPLM som skal komme med en plan for hvordan kvinnene i partiet kan bygge nettverk og videreutvikle seg politisk. SPLM Women League, som på tross av mange års press fra kvinnene fortsatt ikke er etablert. Selv har hun klokkertro på grasrotarbeid og på Kvinner kan-modellen som metode.

– Det er bare å se på resultatene fra forrige valg, da 52 prosent av dem som avla stemme var kvinner, sier hun, og understreker at hun har et stort ønske om å få til en ny runde i alle delstatene.

– Problemet nå er at mange av dem som ble opplært som trenere er borte – drept,

fordrevet, eller uten kontakt med SPLM. Hvis vi ikke kan finne dem som fikk opplæring i forrige runde, må vi bygge opp en ny pool med trenere – 30 i hvert område – som kan jobbe lokalt.

Hun har også forslag til forbedring av kursene, og vil ha oversatt manualen, som nå er på engelsk og arabisk, også til lokale språk. Hun ønsker i tillegg å få inn mer om blant annet holdningsendring, etikk, samfunnskunnskap og hiv/aids.

– Det er mange spørsmål som er viktig å ta opp, som hvilke av våre tradisjoner som er gode og bør videreføres, og hvilke vi bør kvitte oss med. Hvorfor går ikke jenter på skolen, selv om de ønsker det? Hvordan kan vi bekjempe vold mot kvinner? Hva med alle kvinner som er overlatt til seg selv uten penger, og barn som blir gående på gata? Hvordan kan kvinner få økonomisk bæreevne?

MARY APAYI

- Giftet seg 20 år gammel. Er nå i 50 årene.
- Bor i Morobo og Juba i Sør-Sudan.
- Har en master i offentlig administrasjon og ledelse, og en master i strategiske studier.
- Leder/director for kvinneprogrammet i Afrikas Horns senter for demokrati og utvikling i Nairobi, fra 2002 til 2005.
- Ble valgt inn i parlamentet for delstaten Central Equatoria i 2010, og var delstatsminister/ state minister i tre år.
- Jobber nå for SPLM for å få på plass Womens League.

Unge mineryddere med meningsfull jobb

Etter to måneders trening ble Hanin [20] og Mahdi [23] godkjent som mine-ryddere. Appell treffer dem etter en uke i felten, og skal følge dem i de kommende månedene.

EMILE OLLIVIER, Norsk Folkehjelp Libanon
[tekst og foto]

De to ungdommene har tatt fatt på den utfordrende oppgaven i Aarsal-provinsen, nordøst i Libanon. Først fikk de en måneds intensiv opplæring på den regionale skolen for humanitær minerydding i Libanon, deretter var de en måned ved Norsk Folkehjelps kontor i Rass Baalbek før de kunne godkjennes av det libanesiske Mine Action Center [LMAC].

– Hvordan var den første dagen?
– Vi hadde to måneders trening bak oss og visste hva vi gikk til, så jeg følte meg riktig så vel, sier Hanin. – Selvfølgelig er det annerledes i virkeligheten enn på trening, men vi har fått god opplæring, og vi syntes alle at

REDDER LIV: Hanin Jammal og Mahdi Halloum føler seg heldige fordi de har en meningsfull jobb som redder liv.

det var på tide at vi kom oss ut i minefeltet, smiler hun.

Mahdi nikker enig, og sier at han var veldig ivrig etter å komme i gang etter opplæringen.

Hanin bor i Baalbek, men kommer fra byen Al Ain, der hun studerte sykepleie før hun begynte i Norsk Folkehjelp.

– Jeg er den eldste av tre søstre. Faren min var tidligere i hæren, men nå kjører han skolebuss. Moren min er hjemmeværende.

Mahdi er også fra Al Ain, og bor der fremdeles. Før han begynte i Norsk Folkehjelp studerte han informasjonsteknologi på universitetet.

– Faren min var også i militæret, sier han, – men ikke nå lenger. Nå dyrker han grønnsaker, og det hender at jeg hjelper ham. Moren min er hjemmeværende, og jeg har en eldre og en yngre søster, og en yngre bror. Jeg er den nest eldste.

POSITIV RESPONS FRA FAMILIEN. Al Ain ligger i det nordøstlige Libanon, og begge sier at det ikke er særlige framtidsutsikter for unge mennesker der. Mange er arbeidsløse.

– Hvis du vil ha jobb, må du reise til Beirut, og det ville ikke jeg. Selv om jeg var godt i gang med studier, syntes jeg det var en god idé å søke da jeg så utlysningen fra Norsk Folkehjelp på Facebook, sier Mahdi.

Hanin jobbet som sykepleier i tillegg til studiene, men var heller ikke i tvil om å melde sin interesse da Norsk Folkehjelp søkte etter mineryddere i Aarsal.

– Lønna mi var veldig lav, og jeg kunne ikke se at den veien jeg hadde valgt ga meg så mange muligheter i framtida, sier hun.

– Hvordan reagerte familie og venner da dere fortalte at dere skulle bli mineryddere?

– Ingen av dem jamret seg, ler Hanin. – De ba meg selvfølgelig om å være forsiktig, og

HANIN JAMMAL [20]

Yrke: Minerydder

Liker: Drive idrett sammen med venner, særlig volleyball, og chatte [kanskje litt vel mye] på sosiale medier.

MAHDI HALLOUM [23]

Yrke: Minerydder

Liker: Svømme i elva om sommeren og stå på ski om vinteren. Jakte fugler sammen med venner.

GODT BESKYTTET: Hanin og teamleder Hajer Sleiman i fullt beskyttelsesutstyr på oppdrag i Jurud Arsal.

LANDSKAP: Teknisk operativ leder og feltleder i Norsk Folkehjelp diskuterer hvordan de skal gå fram i Jurud Arsal.

noen av naboene undret seg litt, men det var alt. Selv som kvinne fikk jeg ingen negative bemerkninger.

Familien til Mahdi hadde heller ikke noen problemer med valget hans. – Fra vennene mine fikk jeg noen kommentarer som «Det er for farlig» og «Hvor skal du dra?», men jeg ble vant til det. Jeg har også mistanke om at noen av dem var litt misunnelig på at jeg fikk en så god jobb, sier han lattermildt.

– Et spørsmål mineryddere ofte får er: «Er du redd når du skal ut i minefeltet?»

– Ikke i det hele tatt, sier Hanin. – Vi har så mange sikkerhetsregler, og hvis vi følger dem, skjer det ikke noe.

– Hun har rett, istemmer Mahdi. – Alt er

lagt til rette for at vi skal være trygge på jobb, så jeg er heller ikke engstelig.

VIKTIGST Å REDDE LIV. Hanin og Mahdi rydder nå miner og eksplosiver i fjellområdet Jurud Arsal, mot grensa til Syria. Jurud betyr røft terreng, og området lever opp til navnet – bratt og steinete. Mineryddingen krever både nøyaktighet og tålmodighet. Prosjektet er finansiert av IcSP [EUs Instrument contributing to Stability and Peace] i samarbeid med Mines Advisory Group (MAG), som er Norsk Folkehjelps partnerorganisasjon.

Fra 2014 til 2017 ble Jurud Arsal okkupert av IS, Jabhat Al-Nusra – den syriske jihadistiske militsen tilknyttet al-Qaida – og andre

ekstremistgrupper, som en følge av den syriske borgerkrigen. Da området ble gjen-erobret av den libanesiske hæren (LAF) in 2017, var det spekket med konvensjonelle og improviserte landminer og rester etter andre eksplosiver. Norsk Folkehjelp og MAG har utplassert seks mineteam her for å rydde minimum 150 000 kvadratmeter mineinfisert land før desember 2020.

– Hvorfor er minerydding så viktig?

– Vi har en veldig meningsfull jobb. Først og fremst gjelder det selvfølgelig å redde liv. Etter at kampene var over, var det fremdeles mange som ble drept – både mennesker og dyr. Nå kan vi være med på å forhindre det, sier Hanin. – Og så er det selvfølgelig viktig at folk kan vende tilbake til hverdagslige sys-ler og for eksempel plante kirsebærtrær, som er veldig vanlig her.

Mahdi er enig. – Det viktigste er å redde liv. Du vet aldri, en gang kan det jo være bro-ren din eller søstra di som blir skadet eller enda verre.

SOM EN FAMILIE. Selv om ungdommene er nye i faget, har de det allerede klart for seg at de har potensial for forbedringer.

– Jeg må lære meg å jobbe raskere, sier Hanin. – Men vi har akkurat startet, så jeg har tid nok til det. Jeg ønsker å lære av de erfarne folk i teamet hvordan jeg skal bli mer effektiv og samtidig ikke ta noen sjanser.

Mahdi sier at han vil bli bedre på alt. – Jeg håper at jeg en gang i framtida kan bli team-leder og senere feltleder. Jeg skal bruke tida godt.

– Hva er det beste ved å være minerydder?

– Så langt trives jeg med alt, sier Hanin.

– Vi jobber i team, og er som en familie. Jeg kjenner at det er en sterk solidaritet i staben, og det liker jeg godt.

Mahdi kan skrive under på det: – Teamfø-lelsen er veldig viktig, men det aller viktigste er at vi hjelper lokalbefolkningen ved å rydde dette farlige området for dødelige etterla-tenskaper etter krigen.

– Vil dere sende en melding til andre unge jenter og gutter som kanskje nøler med å søke på en slik jobb?

– Det er en god og stabil jobb som er til stor hjelp for hele samfunnet. Selvfølgelig kan den være farlig, men hensynet til sikkerheten kommer alltid først. De burde ikke vente med å søke hvis de får anledning, er Mahdi og Hanin skjønt enig om.

På landsmøtet i august ble det opprettet et samfunnspolitisk fagutvalg som skal koordinere Norsk Folkehjelps arbeid med inkluderingsaktiviteter og internasjonal solidaritet. Appell var med da medlemmene samlet seg for første gang.

SISSEL FANTOFT [tekst]
ELLEN JOHANNE JARLI [foto]

Norsk Folkehjelps samfunnspolitiske aktiviteter har ikke hatt noen formell representasjon i sentralstyret siden det forrige utvalgte ble lagt ned for en del år siden. Det ble endret på landsmøtet i august da det ble vedtatt å opprette et nytt samfunnspolitisk fagutvalg.

– Svært mange nordmenn kjenner ikke til at Norsk Folkehjelp har flere aktiviteter enn sanitet, og det er ikke så rart siden saniteten ofte er synlig i mediene ved for eksempel søk- og redningsaksjoner. Vi vet imidlertid at mange av lokallagene også er opptatt av antirasisme, internasjonal solidaritet og inkludering, men dette har druknet litt i organisasjonen. Vår oppgave er å bidra til å synliggjøre denne aktiviteten, sier utvalgets leder, Jorge Dahl. Han er også leder av Norsk Folkehjelp Bergen.

– Jeg ble beæret da valgkomiteen tok kontakt og spurte om jeg ville lede utvalget, sier han. De fem utvalgsmedlemmene er valgt for to år.

– I 2021 skal de lagene som har samfunnspolitiske aktiviteter velge et nytt styre på sitt representantskapsmøte, og så sitter det frem til landsmøtet i 2023, forteller Dahl.

SELVSTENDIG BEIN Å STÅ PÅ. Utvalgets medlemmer Jorge Dahl, Thea Mjelstad, Nina Gulzari, Ziad Al-taha og Ingrid Aspelund. De kommer fra Bergen, Trondheim, Mandal og Oslo,

Samfunnspolit

SAMFUNNSPOLITISK UTVALG: Fra venstre: Nina Gulzari [Trondheim], Ziad Al-Taha [Mandal], Thea Katrin ikke tilstede da bildet ble tatt.

og satser på å møtes et par ganger i året.

– Vårt mandat er å være et rådgivende organ og et tilgjengelig apparat for organisasjonen på det samfunnspolitiske feltet, sier Gulzari.

– Vi er her for de lagene som allerede driver med samfunnspolitiske aktiviteter, og kan bidra med tips og ideer til lag som ønsker å komme i gang med det. Det er en fordel at vi har ulike bakgrunn og erfaringer fra organisasjonen – det gjør at vi utfyller hverandre på en god måte, legger Mjelstad til.

Medlemmene mener det er en stor fordel at Norsk Folkehjelps samfunnspolitiske arbeid nå har et selvstendig bein å stå på sentralt i organisasjonen.

– Sanitet er jo også i høyeste grad samfunnspolitisk arbeid, men i Norsk Folkehjelps definisjon omfatter vårt ansvarsområde for eksempel antirasisme, inkludering og internasjonal solidaritet. Når har dette arbeidet fått et eget organ med representasjon i sentralstyret, og det er viktig, sier Dahl.

– Vi skal være en slags base hvor vi samler forslag og ideer til aktiviteter. Vi kan bidra til å sørge for god kommunikasjonsflyt slik at lagene ikke behøver å finne opp kruttet hver gang de skal starte en ny aktivitet, legger Gulzari til.

FORNYET ENGASJEMENT. Flere av utvalgets medlemmer har bakgrunn fra Solidaritets-

isk tyngde

Mjelstad [Bergen] og leder Jorge Dahl [Bergen]. Ingrid Aspelund [Oslo] var

Medlemmer i sentralt samfunnspolitisk utvalg

JORGE DAHL [55],
leder Norsk Folkehjelp Bergen

– Jeg har vært leder av lokallaget i Bergen siden 2011 og sittet i sentralstyret. Jeg er engasjert i antirasistisk arbeid, inkluderingsarbeid og arbeid for internasjonal solidaritet.

HJERTESAK: Jeg er sterkt forankret i fagbevegelsen, så internasjonalt solidaritetsarbeid, spesielt mot Palestina, står i en særstilling for meg.

INGRID ASPELUND [31],
nestleder Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom Bislett

– Jeg har vært leder av Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom i to år og i lokallaget på Bislett i Oslo før det.

HJERTESAKER: Internasjonal solidaritet, atomvåpenforbud og inkludering, og at tilnærmingen må skje gjennom demokrati og solidaritet.

ZIAD AL-TAHA [31],
Norsk Folkehjelp Mandal

– Jeg var med på å starte lokallaget i Mandal, og har deltatt på flere konferanser og arrangementer rundt omkring i landet.

HJERTESAK: Inkludering.

NINA GULZARI [29],
Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom Nidaros

– Jeg har vært leder av Solidaritetsungdom Nidaros i flere år, og har også sittet i sentralstyret for Solidaritetsungdommen i to perioder.

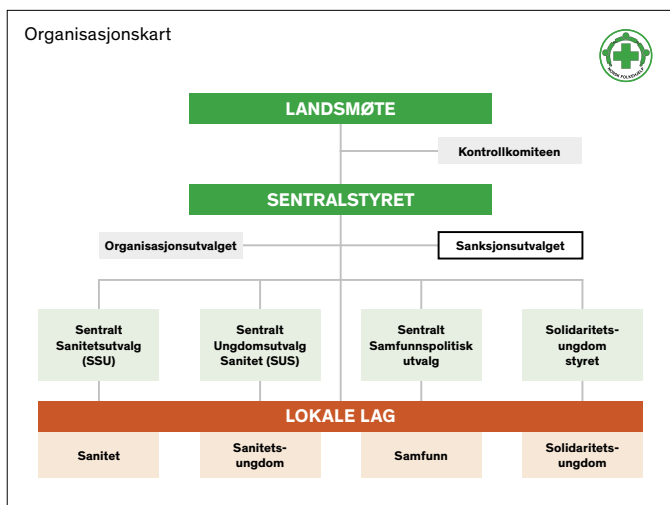
HJERTESAKER: Internasjonal solidaritet, inkludering og kampen mot atomvåpen.

THEA KATRIN MJELSTAD [28],
Norsk Folkehjelp Solidaritetsungdom Bergen

– Jeg har vært leder for Solidaritetsungdom Bergen og sittet i sentralstyret for Solidaritetsungdommen. Jeg har også deltatt i flere fag- og aksjonsutvalg.

HJERTESAKER: Humanitær nedrustning av miner, eksplosive våpen og atomvåpen.

FAGKONFERANSE: Det samfunnspolitiske utvalget planlegger årets fagkonferanse der lokallagene skal få si sitt om hva utvalget skal jobbe med.

ungdommen, noe Jorge Dahl mener er en stor fordel.

– Dette er et stjerneeksempel på hvordan vi kan beholde deres engasjement i organisasjonen etter at de har vokst fra Solidaritetsungdommen, sier han.

Både Thea Mjelstad og Nina Gulzari har vært med i Norsk Folkehjelp siden 2011, men på grunn av arbeidet med mastergradene sine har de vært mindre aktive de siste par årene.

– Da jeg ble spurt om å delta i samfunnspolitisk utvalg, var det en fin måte å bli dratt litt inn i organisasjonen igjen på, sier Mjelstad.

– Norsk Folkehjelp har lenge vært mitt hjertebar, og nå fikk jeg muligheten til å ta opp igjen engasjementet mitt. Det er jeg glad for, sier Gulzari.

Ziad Al-taha kom til Norge fra Syria for fire år siden. Mens han bodde på asylmottak i Mandal ble han kjent med en nabo som han omtaler som sin bestemor. Hun hadde tidligere vært medlem i lokallaget.

– Laget hadde ikke vært aktivt på mange år, og hun spurte om jeg kunne tenke meg å være med og starte det opp igjen. Jeg hadde tidligere vært på språkkafé i regi av Norsk Folkehjelp, og ble veldig overrasket da jeg fikk vite om alle de andre aktivitetene organisasjonen driver med. I dag har laget i Mandal 80 medlemmer, og 300 mennesker deltar i våre aktiviteter, forteller han.

ÅRLIG FAGKONFERANSE. På etableringsmøtet jobbet medlemmene med å finne ut hva slags form utvalget skal ha, hvordan de kan bistå lokallagene i deres aktiviteter og å planlegge sin første fagkonferanse som finner sted i slutten av februar.

– Det blir et kick off for utvalget. Der skal vi se på prosjekter Norsk Folkehjelp har rundt omkring i verden, og trekke fram eksempler på aktiviteter i lokallagene som støtter disse. Vi inviterer også lagene til å komme med sine innspill til hva utvalget kan jobbe med. Vårt mål er å bygge et nettverk på lik linje med det saniteten har, selv om vi aldri vil bli like formalisert siden de er mye mer avhengig av kurs, utstyr og så videre. Dessuten driver de alle med det samme, mens det samfunnspolitiske arbeidet varierer veldig fra lag til lag, sier Jorge Dahl.

Neste konferanse finner sted til høsten, og deretter blir det en årlig konferanse hver høst.

– Der skal vi samle alle de samfunnspolitiske aktivitetene i lokallagene. Det kan for eksempel være å informere om Norsk Folkehjelps prosjektarbeid rundt omkring i verden for å forankre ideen om Norge som bidragsyter til internasjonalt solidaritetsarbeid i den norske befolkningen. Norge yter én prosent av brutto nasjonalprodukt i bistand, og hvis det skal opprettholdes, er det organisasjonenes ansvar å synliggjøre sitt arbeid, sier han.

SENTRALT SAMFUNNSPOLITISK UTVALG

- Formål: Å bidra til en rettferdig fordeling av makt og ressurser, internasjonal solidaritet, et inkluderende samfunn og lokalt samfunnsengasjement.
- Ansvar og organisering: Sentralstyret vedtar retningslinjer og mandater. Retningslinjer for utvalget behandles av utvalgets representantskapsmøte, som avholdes minimum annethvert år.

Oppgaver:

- Arbeidsprogrammet bygger på prinsippprogrammet og vedtak fra landsmøtet 2019. Utvalget skal lage en plan for landsmøteperioden med årlige handlingsplaner.
- Skal bidra til vekst og kompetanseheving i lag med samfunnspolitisk aktivitet – i tråd med den vedtatte samfunnspolitiske strategien.
- Skal koordinere lokalt samfunnspolitisk arbeid i hele landet, og ha en rådgivende funksjon overfor lagene.
- Skal løpende vurdere lagenes ulike behov, og tilby medlemmene kurs og skoling.
- Må holde seg løpende orientert om politikk og gjerne delta i samfunnsdebatten. Skal bygge nettverk og delta på relevante arenaer.
- Kan fatte vedtak innenfor eget fagområde og uttale seg innenfor rammen av prinsippprogrammet. I relevante saker er utvalget rådgivende for sentralstyret.
- Har ansvar for å holde en årlig samfunnspolitisk fagkonferanse. Konferansen skal bidra til økt aktivitet og kunnskap på dette feltet. Utvalget bestemmer selv innhold, navn og tidspunkt for konferansen.
- Holder representantskapsmøte annethvert år.
- Har sitt eget budsjett. Sekretariatsfunksjonen ligger hos en ansatt i administrasjonen.

Stor interesse for frivillig arbeid

Studentene i Trondheim mener frivillig arbeid gir dem nyttig kunnskap. I tillegg er det god CV-mat. Det er opplagt at Karrieredagen ved NTNU er en fin arena for rekruttering til Norsk Folkehjelp.

BJØRN LØNNUM ANDREASSEN [tekst og foto:]

Flere hundre studenter beveger seg mellom standene på Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet på Dragvoll. Dette er en arena for framtida, og for noen studenter er Karrieredagen ved NTNU er en fin arena for rekruttering til Norsk Folkehjelp.

30 bedrifter og organisasjoner kjemper om ungdommenes oppmerksomhet denne dagen, blant dem Forsvaret, Equinor, Nav og Norges Røde Kors. Foredragsholdere som Anne Lindmo fra NRK og eks-statsminister Kjell Magne Bondevik trekker også tilhørere. Likevel er det mange som lar seg lokke til Norsk Folkehjelps stand denne dagen. En av dem er Lisa Hartel [19] fra Stavanger. Hun studerer til å bli lektor i engelsk.

– Norsk Folkehjelp synes å drive et allsidig og interessant arbeid som er nyttig for mange. Særlig liker jeg at de engasjerer seg for mindreårige enslige asylsøkere, som trenger å få kontakt med folk fra Norge. Bli kjent med folk og få svar på spørsmål, sier hun, og berømmer aktivitetene hun får informasjon om på standen.

BÅDE NYTTIG OG MORSOMT. Lektorstudenten har gått rundt og hørt på de ulike mulighetene som tilbys. Hun har flere brosjyrer i hånda, og kanskje forblir den fra Folkehjelpa liggende øverst?

– Hvis jeg engasjerer meg i Norsk Folkehjelp, er det for å ha det gøy sammen med andre og samtidig lære å se verden fra

GODT BESØKT STAND: Norsk Folkehjelps stand gir verdifull informasjon om muligheter og verdier, mener studentene Fredrik Kveseth og Lisa Hartel. Folkehjelpas Jonas Mjones Volden har god dialog med mange interesserte studenter.

forskjellige perspektiver. Antakelig vil jeg lære mye og få en innsikt som jeg får bruk for som lærer, for eksempel hvis jeg skal undervise minoritets elever, sier den ferske studenten engasjert, og legger til at erfaringer fra frivillig arbeid også er nyttig å ha på CV-en når hun skal ut og søke jobb etter endte studier.

– Vil du engasjere deg eller prøve å få jobb i Norsk Folkehjelp?

– Jeg tror ikke det er aktuelt å jobbe for Norsk Folkehjelp som lektor, men det kan absolutt hende at jeg vil engasjere meg som frivillig.

SOLIDARITET OG SAMHOLD TREKKER. Fredrik Kveseth [20] mener energien ved Folkehjelpas stand er bedre enn hos andre på Karrieredagen.

– Her snakkes det om solidaritet og om hvordan vi vil samfunnet skal være. På Karrieredagen er det bra at noen tar opp hva vi ønsker å gjøre med samfunnet vårt. På mange steder er det på en måte individualitet det handler om, mens Norsk Folkehjelp er opptatt av solidaritet og samhold, sier en takknemlig sosiologstudent, som ikke ute-

lukker muligheten for at det går an å få en karriere i Norsk Folkehjelp.

– Når jeg hører om arbeidet til Norsk Folkehjelp, vil jeg jo gjerne være med. Særlig er grunnverdier som solidaritet i stedet for velgjørdhet viktig for meg. Frivillig arbeid er også en god mulighet.

SMITTENDE ENGASJEMENT. På Norsk Folkehjelps stand treffer studentene Jonas Mjones Volden, som skaper god dialog med nysgjerrige studenter.

– Mange blir veldig interessert når de hører om våre mange frivillige aktiviteter. De mener vi gjør noe viktig, og vil vite hvordan de kan få innpass hos oss. Studentene er særlig interessert i jobb i utlandet, men mange er også opptatt av integrering og frivillighet, forteller Volden med smittende engasjement.

– Jeg opplever en slags gjensidig gevinst ved at vi er på Karrieredagen. Vi får en bekreftelse på at jobben vi gjør er viktig, og at flere frivillige sannsynligvis blir med hos oss. Vi kan også fortelle at folk med mange forskjellige bakgrunner jobber i Norsk Folkehjelp. Det er greit at studentene tidlig peiler seg inn mot det vi holder på med, sier folkehjelper Volden.

AKUTTHJELP: Deltakerne på kurset trener på å rykke ut i akutte situasjoner. Norsk Folkehjelps Jonas Vikran Hagen er prosjektleder for «Akutthjelpere i frivillige organisasjoner».

Livreddende samarbeid

200 flere liv skal reddes hvert år gjennom en nasjonal førstehjelpsdugnad. Norsk Folkehjelp deltar med et pilotprosjekt for å sikre kvalifiserte førstehjelpere så raskt som mulig.

SISSSEL FANTOFT [tekst]
ELLEN JOHANNE JARLI (foto)

Se for deg en fotballturnering hvor Norsk Folkehjelp har ansvaret for førstehjelpsberedskapen. Mens de er opptatt med å plastre gnagsår og ise ned forstuede ankler lander et ambulansehelikopter noen hundre meter lenger bort, fordi en beboer i et av nabohusene har fått hjertestans.

– Vi kunne kanskje reddet et liv hvis vi hadde blitt varslet av AMK-sentralen så snart hendelsen ble ringt inn. Da kunne vi gitt livreddende førstehjelp inntil ambulansetjenesten kom fram, sier Jonas Vikran Hagen, rådgiver ved Norsk Folkehjelps regionkontor på Gjøvik. Det siste halvannet året har han imidlertid jobbet fulltid som prosjektleder for prosjektet *Akutthjelpere i frivillige organisasjoner*, som er et delprosjekt i den nasjonale førstehjelpsdugnaden *Sammen redder vi liv*.

– Vi gjennomfører pilotprosjekter i Rogaland, Vestfold og Troms. Her kan AMK-sentralene se hvor våre ressurser befinner seg, og sende dem til akutte situasjoner når de er nærmere enn ambulansen. Våre akutthjelpere har kompetanse, kunnskap, utstyr, motivasjon og nødnett – alle nødvendige

MUNN-TIL-MUNN: Frivillig Linda Rasch Larsen fra Norsk Folkehjelp Moelv og omegn øver på munn-til-munn-metoden. Alle innblåsinger blir registrert på en app som måler kvaliteten.

forutsetninger for å yte akutthjelp inntil ambulansen kommer, sier Hagen.

SYNLIG PÅ KARTET. Hvis hver akutthjelper må utstyres med et nettbrett med gps for at AMK-sentralene skal se dem på kartet, vil det bli en svært dyr løsning – målet er nemlig å etablere 450 grupper med totalt 5000–6000 akutthjelpere over hele landet fra frivillige organisasjoner i fremtiden.

– Derfor jobber vi med et eget pilotprosjekt i Innlandet hvor vi utvikler en app som vi nå tester ut i samarbeid med Sykehuset Innlandet, forteller Hagen. – Tolv grupper med akutthjelpere – seks fra Røde Kors og seks fra Norsk Folkehjelp – er med i dette pilotprosjektet.

Målet er å totalt utdanne 150 akutthjelpere i disse gruppene før påske.

– Disse får en app på telefonen sin som

de logger seg på og gir beskjed om hvor lenge de har mulighet til å være i beredskap. Da blir de umiddelbart synlige på kartet til AMK, og kan kontaktes med oppdragsinformasjon og posisjon på pasienten hvis det skjer en hendelse i nærheten. De kan også navigere i kartet som ligger i appen, sier han.

Norsk Folkehjelp har ansvaret for akutthjelperprosjektet på oppdrag fra Helsedirektoratet. Kursene gjennomføres i fellesskap med Røde Kors og Redningsselskapet.

– Deltakerne gjennomfører først et e-læringskurs, og deretter et åtte timers kurs i praktisk førstehjelp før de blir godkjent som akutthjelpere. De bidrar i stor grad til å heve beredskapen i samfunnet, sier Hagen.

REALISTISK SCENARIO. En lørdag i januar er en ivrig gjeng med frivillige samlet i Røde Kors-lokalene på Mesnali. De kommer fra ►

AKTUELT

Røde Kors og Norsk Folkehjelp på Løten, Brøttum, Moelv og Gjøvik.

– Deltakerne deles inn i fire grupper som ruller mellom fire poster med instruktører. På to av postene trenes det på tekniske ferdigheter som stabilt sideleie, frie luftveier og så videre. På de to andre postene settes disse ferdighetene sammen i et komplett scenario som simulerer en akuttsituasjon, sier Hagen.

Scenariene utspiller hele situasjonen, fra oppkallingen fra AMK, ankomsten til stedet, undersøkelse av pasienten, iverksetting av tiltak, kommunikasjon med AMK underveis og overlevering av pasienten til ambulansen.

– I løpet av kurset ruller deltakerne kontinuerlig mellom postene, slik at når dagen er omme har de gjennomført fire ferdighetstreninger og fire simuleringer, sier han.

De 12 godkjente akutthjelperne i pilotprosjektet får utlevert en egen akutthjelpersekk som er lik for alle, uansett hvilken organisasjon de tilhører.

– Sekken inneholder det mest nødvendige utstyret for en akuttsituasjon, som er annerledes enn den vanlige beredskapssekken vi bruker i Norsk Folkehjelp, legger han til.

STYRKER PUBLIKUMSINNNSATSEN. *Kjeden som redder liv* starter altså med publikum som ringer 113 og varsler om en hendelse, deretter AMK som gir beskjed til akutthjel-

SAMARBEID: Instruktør Simen Bakken fra Røde Kors følger nøye med mens Linda Rasch Larsen og Anne

FAKTA

- *Sammen redder vi liv* er en nasjonal førstehjelpsdugnad initiert av helseminister Bent Høie og igangsatt av Helsedirektoratet i 2017.
- Bakgrunnen er resultater fra USA og Danmark, hvor langt flere enn i Norge overlever hjertestans.
- I Norge dør 3000–4000 personer hvert år av hjertestans, og om lag 12 000 rammes av hjerneslag.
- Beregninger viser at med raskere og bedre førstehjelp kan 200 liv reddes i Norge hvert år.
- Redningsselskapet, Røde Kors og Norsk Folkehjelp deltar i *Sammen redder vi liv*-dugnden med delprosjektet *Akutthjelpere i frivillige organisasjoner*.

FELLES KURS: Frivillige fra Røde Kors og Norsk Folkehjelp har felles kurs for å bli akutthjelpere. Etter e-læringskurs og praktisk trening får de en akutthjelpersekk som er lik for alle.

pere som rykker ut og gir førstehjelp inntil ambulansen kommer og frakter pasienten til sykehus.

– Prosjektet *Sammen redder vi liv* handler om å styrke publikumsinnsatsen i akuttsituasjoner. Dette er en videreutvikling av rol-

Marie Engelstad forsiktig pakker forsøksdukken i varme lag.

len til de frivillige ressursene som allerede finnes i samfunnet. I dag er deres bidrag basert på tilfældigheter – det finnes mange historier fra folkehjelpere som har vært i nærheten av akutte situasjoner og først fått vite om det i ettertid. Hadde de blitt varslet umiddelbart og rykket ut, kunne de kanskje ha reddet liv, sier Hagen.

I tillegg til frivillige organisasjoner kan også helsepersonell være verdifulle akutthjelpere.

– Tenk på alle hjemmesykepleierne som kjører rundt i kommunene. Hvis de er på sitt vanlige besøk hos en eldre pleietrengende og naboen plutselig får hjertestans, kan AMK straks se på kartet at det finnes kvalifisert akutthjelp i nærheten. Det handler rett og slett om å spisse kjeden som redder liv, sier rådgiver Hagen.

i

«Akutthjelpere i frivillige organisasjoner» er støttet av Gjensidigestiftelse.

Fire på akutthjelperkurs

Navn: Ivar Windju

Rolle: Instruktør

Lag: Norsk Folkehjelp Moelv og omegn

Yrke: Ansatt på Norsk Folkehjelps hovedkontor på Gjøvik

– Dette er et veldig interessant prosjekt hvor målet er å redde flere liv. Jeg har tro på at vi skal klare det gjennom et enda bedre samarbeid mellom aktørene. Alle akutthjelperne er utstyrt med en egen akutthjelpersekk og har gode forutsetninger for å gjøre en viktig innsats inntil ambulansen kommer.

Navn: Linda Rasch Larsen

Rolle: Frivillig

Lag: Norsk Folkehjelp Moelv og omegn

Yrke: Spesialvernepleier

– Norsk Folkehjelp har i alle år tatt vare på folk på fjellet der vi har hytte, derfor ønsker jeg å være med og bidra selv også. At vi frivillige utdannes til akutthjelpere er en genial ressurs for samfunnet. Det er interessant å delta på dette kurset – målet vårt er å redde liv, og her videreutdannes vi i førstehjelp.

Navn: Anne Marie Engelstad

Rolle: Frivillig

Lag: Norsk Folkehjelp Moelv og omegn

Yrke: Sekretær

– Dette er et bra prosjekt, og det er fint å få lære enda mer om førstehjelp. Spesielt på bygda vil det ha stor betydning at kvalifisert hjelp finnes i nærheten. Vi som har hytte på fjellet vet at det kan ta lang tid før ambulansen når fram, og da er det flott om det finnes folk i nærområdet som kan rykke ut.

Navn: Martin Forren

Rolle: Frivillig

Lag: Løten Røde Kors

Yrke: Ansatt i barnehage

– Det er bra at frivillige organisasjoner samarbeider, og kjempefint med felles kurs. Vi har jo mye kunnskap om førstehjelp fra før, men her spises det ekstra inn mot akutthjelp. Vi lærer grunnleggende, men livreddende akuttførstehjelp, og det vil bidra til å øke beredskapen i Norge.

Villig og god trekkraft — og rask. En skiløper skal ha god trening for å følge hundespannet. Og så rent lite er det ikke hundene drar med seg. Kjelken med utstyr veier om lag 50 kg, og en gjennomsnitts skiløper med fullt utstyr veier rundt 80 kg. Når hundene har fått en skaded på kjelken har de hver 40 kg å trekke. Så kan en jo legge 40 kg på en kjelke, ta av seg skiene og forsøke, så får vi en målestokk for hundenes innsats. For ikke lenge siden hadde karene på Østmarksetra en skaded som veide 110 kg. Da gjelder det at spanllederen er godt kjent og kan finne den letteste ruta fram til bilvei.

Turid Jonassen tas hånd om av NFs trekkhundklubb 1956 fra arbeiderbladet

Klokka 13.30: Turid Jonassen, ni år, kneskade. Tatt opp av ambulerende spann på Nøklevann. Overlevert ambulansebil ved Østmarksetra.

NF Trekkhunder Lex Anja Kai Rita Gorm og Rail Oberst.

Norsk Folkehjelp Sanitet
i Oslo og Akershus hadde
36 000 timer tjeneste i 1969

Vinterdager med bikkjer,
seletøy, ski-kjelker, fresk
kjøring og gode gjerninger

«Obersten» — Alf B. Larsen — er klubbens grand old man. Han har stelt med hunder hele sitt liv og få kan måle seg med ham når det gjelder kunnskaper på dette området. «Obersten» var med da klubben ble stiftet i 1938 — den gang het den Arbeidernes Trekkhundklubb. Under krigen var han sjef for rikspolitiets hundeskole i Sverige. Nå er han sjefsinstruktør på klubbens hundeskole — ved siden av Hærens, den eneste i landet. «Obersten» kjører ikke lenger ute i marka, men han er en streng og myndig hyttesjef som med stentorrost tar seg av den som ikke følger anvisningene, og han er en godmodig, omsorgsfull pappa for hele gjengen. Han går rundt og hjelper med råd og dåd der det trengs, mens kona — Gudrun — holder kaffekjelen på hytta varm hele helga.

Fra schäferhunder til snøscooter

– en historie om Norsk Folkehjelp Sanitet

«Turid Jonassen, ni år, kneskade. Tatt opp av ambulerende spann på Nøkle vann og overlevert ambulansebil ved Østmarksetra.»

MAGNUS HELGERUD, forfatter og idéhistoriker [tekst]
Aktuell med boka Knytta til hytta – På sporet av den norske lykken [Aschehoug, 2020]

En søndag i februar 1956 ble dette skrevet ned i loggboken til Norsk Folkehjelp Trekkhundklubb. Turid var ute på skitur med ei venninne, og hadde falt og slått kneet mot en stubbe da hun skulle kjøre ned til det islagte vannet.

Heldigvis kom hundepatruljen forbi kort tid etter. Kneet var da hovnet opp, og Turid hadde så vondt at hun ikke klarte å stå på beinet. Med nesten fire kilometer til nærmeste bilvei ville det blitt vanskelig for henne å komme seg tilbake. En journalist i Arbeiderbladet var med de frivillige mannskapene fra Norsk Folkehjelp på jobb denne dagen, og skildret hendelsen. Skribenten fortalte hvordan «kyndige karer» pakket Turid inn i en vattpose og ulltepper før de «surret henne forsvarlig fast til hundekjelken».

De tre schäferhundene Kai, Rita og Buster satte så av gårde. I full fart trakk spannet

både jenta og kjøreren – som stod bak sleden på egne ski – fram til Østmarksetra. Der ventet en ambulanse som fraktet Turid til sykehus. Det viste seg at hun hadde forstuet kneet.

80 FIRBENTE FØRSTEHJELPERE. Dersom du slår beinet mot en stubbe ved Nøkle vann i dag, kan du ta mobiltelefonen opp av sekken og ringe etter hjelp. I 1956 forholdt det seg selvsagt annerledes. Derfor hadde Folkehjelpas trekkhundklubb 19 ambulerende hundespenn som peste seg gjennom skiløypene i Oslomarka, hver eneste søndag. De hadde blitt stiftet i 1938 som Arbeidernes Trekkhundklubb, og drøye femten år senere talte de 130 tobeinte medlemmer og 80 firbente førstehjelpere.

Norsk Folkehjelp Sanitet hadde hovedstasjoner på Tryvann og ved Østmarksetra, og ut fra disse gikk det ambulerende patruljer. Alle spannllederne måtte ha gjennomført en sanitetseksamen, og organisasjonen etterstrebet også at assistentene fikk skikkelig

kursing. Gjennom et grunnkurs på 24 timer fikk de frivillige opplæring i førstehjelp ved alle slags skader, trening i forskjellige former for transport og hva de skulle gjøre ved snøras. En manual for bruk av bære ble også utarbeidet, med skjemaer for korrekt løfte-teknikk i bakker, over grøfter og over hindre.

Men det var ikke bare menneskene som ble skolert. Trekkhundklubben utdannet også spor- og lavinehunder. Når patruljen kom frem til en forulykket skiløper, kunne en godt trent meldehund sendes i forveien til hovedstasjonen med en beskjed i halsbåndet om å tilkalle ambulanse. Hundene bistod også utenfor hovedstaden. I påsken 1950 hadde Norsk Folkehjelp Sanitet sendt 10 mann og 22 schåfere til Dovrefjell for å patruljere i områdene rundt Hjerkin, Snøhetta og Dombås.

20 ÅRSVERK PÅ ETT ÅR. Vinteren 1970 var Arbeiderbladet igjen på besøk hos hundeklubben i Oslomarka, og da journalisten stilte seg det retoriske spørsmålet «Hva skulle vi gjort

uten den frivillige innsatsen?», var sanitetsarbeidet i Folkehjelpa på vei inn i sin gullalder. Året i forveien hadde avdelingen i Oslo og Akershus loggført 36 000 arbeidstimer fra sine frivillige – noe som tilsvarte rundt 20 årsverk. På landsbasis hadde sanitetsgruppene et medlemstall på 2000, og i overkant av 10 000 personer deltok hvert år på forskjellige kurs i førstehjelp og forebyggende helsearbeid.

Daværende formann i Sanitetens lokallag i Oslo sa følgende til Arbeiderbladets journalist: «Med økt fritid og dermed større utfart øker behovet for denne typen tjenester.» Det var nettopp på denne tiden at det brede lag av nordmenn for alvor begynte å bli et ferie- og friluftsfolk. I løpet av 1960-tallet hadde det blitt vanlig med lørdagsfri og dermed femdagersuke for lønnstakere, fire ukers ferie hadde blitt lovfestet, personbilen var i ferd med å bli allemannseie etter mange år med importrestriksjoner, og det ble bygget opp mot 15 000 hytter hvert år.

Nordmenn ble aktivt oppfordret av politikere og embetsmenn til å bruke ferie og fritid på fysisk aktivitet utendørs. Statens ungdoms- og idrettskontor – under ledelse av Rolf Hofmo, tidligere generalsekretær i Norsk Folkehjelp – hadde helt siden krigens slutt lagt til rette for dette gjennom tilskudd til idretten over hele landet. Alt fra håndballhaller til skiløyper ble bygget med statlig

støtte. Hele folket i bevegelse ser ut til å ha vært mottoet, og lysløypetraseen ved Tryvann – hvor Norsk Folkehjelp Sanitet etter hvert etablerte en hovedstasjon – ble også anlagt med statlige midler. Dette var for øvrig verdens første lysløype da den ble innviet tredje juledag i 1946. Når stadig flere nordmenn nå drev med idrett og fant veien ut i naturen, var det også et økende behov for stadig flere frivillige som kunne ta seg av forulykkede.

Det skal sies at det frivillige sanitetsarbeidet til Folkehjelpa ikke kun bestod av førstehjelp innenfor idretts- og friluftslivet. Saniteten stod bak alt fra feriereiser for funksjonshemmede til pleiehjem for epileptikere og transporthjelp for eldre.

FRA SCHÄFERHUND TIL SNØSCOOTER. De frivillige sanitetsmannskapene gav ikke bare av sin egen tid, de bidro også med penger til utstyret de selv brukte. Trekkhundklubbens nestformann fortalte i 1956 til Arbeiderbladet at de fikk 2000 kroner i støtte, og at medlemmene derfor som oftest måtte skyte til en vesentlig del selv. Men de enkelte lokallagene holdt også utlodninger, basarer og sågar mannekengoppvisninger til inntekt for saken. Det ble for eksempel arrangert et moteshow på Kjenn skole i Lørenskog, og en rekke lokale butikker stilte opp og hjalp til med å få inn midler.

Den frivillige innsatsen i Norsk Folkehjelp Sanitet nådde en topp på starten av 1980-tallet; da talte de over 6000 aktive i hele Norge. Selv om tallene ikke er like høye i dag, kan organisasjonen fortsatt skilte med å ha 70 redningsgrupper, bestående av 2000 frivillige, landet rundt. I 2018 rykket Folkehjelpa ut på til sammen 450 søk- og redningsaksjoner. Men det er slutt på firbente førstehjelpere som logrer rundt i marka. Nå er schäferhunder som Kai, Rita og Buster byttet ut med snøscootere.

Kilder og videre lesning

- Norske aviser
- Brosjyrer og annet arkivmaterieell fra Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek og Nasjonalbiblioteket
- 50 år i krig og fred: Norsk Folkehjelp 1939-1989
- Folk forandrer verden – Norsk Folkehjelp 75 år

**Et godt arbeidsmiljø
og topp sikkerhet
– to sider av samme sak**

Norsk Lokomotivmannsforbund

AAF | Arbeiderbevegelsens
Arbeidsgiverforening

Sørmarka
KONFERANSEHOTELL

LO Media

Skolenes landsforbund
Skuvllaid riikkalihttu | Skoleforbundet i LO

Norsk Nærings- og
Nytelsesmiddelarbeiderforbund

**Norsk
Protein**

– ledd i næringskjeden
www.norskprotein.no

Norsk Jernbaneforbund
Møllergt. 10, 0179 Oslo

Fred. Olsen & Co.

ANNONSER

Norsk Folkehjelp takker for støtten fra lokale klubber og foreninger

Fellesforbundet
Avd. 57 Nord Rogaland

Fellesforbundet
Avd. 5

Avd. 3
Møre og Romsdal

Fellesforbundet
Avd. 23 Raufoss Jern og Metallarb. Forening

Fellesforbundet
Marinestasjonen

Fellesforbundet
Avd. 19 Sogn & Fjordane Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 25 Stavanger

Norsk
Tjenestemannslag
Norsk Medisinaldepot

Fellesforbundet
Avd. 26 Østfold Fagforening

Fellesforbundet
Oslo Grafiske Fagforening

Norsk
Tjenestemannslag
Mattilsynet

Fellesforbundet
Avd. 53 Nordre Nordland og Sør-Troms

Fellesforbundet
Avd. 108 Innherred Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 43 Øvre Buskerud Fagforening

Avd. 91 Bodø

Fellesforbundet
Avd. 650

FAGFORBUNDET
Frogn

Avd. 15 Innlandet

Fellesforbundet
Avd. 185 Flyarbeidernes Forening

Avd. 21 Fredrikstad

Fellesforbundet
Avd. 29 Søre Sunnmøre

Avd. 40 Kristiansund

Fellesforbundet
Avd. 747 Unionen Fagforening

Fellesforbundet
Avd. 75 Halden Fagforening

ELog IT
Hordaland/Sogn og Fjordane
Elektroarbeidernes Fagforening

Norsk Folkehjelp takker sine hovedsamarbeidspartnere

– fellesskap i hverdagen

OM NORSK FOLKEHJELP

Norsk Folkehjelp er fagbevegelsens humanitære solidaritetsorganisasjon. Vi jobber med internasjonalt utviklingsarbeid, humanitær mine-rydding, sanitet og redningstjeneste, integrering og asyl. Norsk Folkehjelp har mer enn 13 000 medlemmer i Norge og 2200 ansatte i over 40 land.

OM APPELL

Appell er et fagblad for Norsk Folkehjelps medlemmer, ansatte, samarbeidspartnere og støttespillere. Formålet med Appell er å formidle Norsk Folkehjelps synspunkter og bidra til intern og ekstern debatt omkring de standpunkt organisasjonen tar. Appell skal ha en fri og kritisk dekning av Norsk Folkehjelps aktiviteter nasjonalt og internasjonalt og etterstrebe å gi et realistisk bilde av resultatene av Norsk Folkehjelps arbeid og ressursinnsats.

HER FINNER DU OSS:

Norsk Folkehjelps regionkontorer nåes på tlf.: 22 03 77 00

REGION NORD

Postboks 6166,
9291 TROMSØ
regionskontoret.nord@npaid.org

REGION MIDT-NORGE

Folkets Hus, Olav Tryggvassonsgt. 5
Postboks 172 Sentrum,
7401 TRONDHEIM
regionskontoret.midt@npaid.org

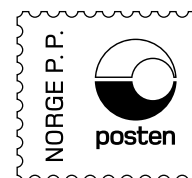
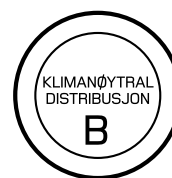
REGION VEST

Lars Hillesgt. 19, 3. etg, 5008 BERGEN
regionskontoret.vest@npaid.org

REGION ØST OG KURSKONTORET

Besøksadresse: Folkets Hus, Hunndalen
Postadresse: Pb 611, 2809 GJØVIK
regionskontoret.ost@npaid.org
kurs@npaid.org

Returadresse:
Norsk Folkehjelp
Postboks 8844, Youngstorget
0028 OSLO

Etter et langt liv er det mye du etterlater deg.

Solidaritet kan være noe av det.

ERNØ Foto: fotografene Lillian & Lena

Gjennom en testamentarisk gave til Norsk Folkehjelp kan du bidra til at solidariteten lever videre etter at du selv har gått bort. Vil du vite mer om hvordan du kan tilgodese Norsk Folkehjelp se www.folkehjelp.no eller ring **22 03 77 00**.

Norsk Folkehjelp